

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr. ktera se trikrat natiskuje; večje zmenke plačujejo po prostoru

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

SLOVENEK.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for.	20 kr.
„ pol leta	3 „	30 „
„ četert leta	1 „	70 „
„ mesec	— „	60 „
Po pošti:		
Za celo leto	7 for.	50 kr.
„ pol leta	3 „	80 „
„ četert leta	2 „	— „
„ mesec	— „	70 „

Št. 81.

V Celovcu v sredo 10. oktobra 1866.

Tečaj II.

Naš program po vojski.

VIII.
(Konec.)

Odperl je „Slovenec“ prosto pot, po kateri naj slovenski rodoljubi svetu naznajo program, kterege se bomo Slovenci držali po vojski. Naša beseda, naša prošnja ni ostala glas vpijočega v puščavi, oglašali so se sloveči možje iz vseh krajin, po katerih prebiva narod slovenski. Ti sestavki torej še niso donašali našega političnega programa, kakor so nekteri časniki napak po svetu trobili in vpili, da so Slovenci svoj lanski program in zgodovinsko pravo popustili pa nov program si osnovali na podlagi narodnega prava. To so bili glasovi veljavnih, pa vendar le posamnih rodoljubov. Tudi to, kar „Slovenec“ danes o tej reči pove, ni noben občno poterjen in veljaven program, timveč to so le samo misli, ktere „Slovenec“ bralcem svojim podaja, naj si jih poterdijo ali zaveržejo. Prosto pot so hodili uni slovenski rodoljubi, ki so nam dotične sestavke pošiljali; prosta pot naj se brez vse zamere tudi dovoli „Slovencu.“

Narodnost, avtonomija ali samouprava in ravnopravnost, te tri svetinje so in ostanejo nam podlaga in jedro našega programa. Da politične svobode in političnih pravic v misel ne jemljemo, izhaja odtod, ker so zastran teh možje vseh narodov enake misli, vsi so za pravo, demokratično in vesoljno svobodo na vse strani, vsi jo tirjajo, vsi stojijo za enega in vsak za vse. Kdor nas torej dolži, da smo reakcionarji pa sužnjega duha navzeti, ta je ali nevednež ali lažnik pa hudobnež.

Podlaga našega programa je narodnost.

Zatorej hočemo in tirjamo svoj slovenski jezik po vseh naših ljudskih, srednjih in višjih šolah; dalej ga hočemo in tirjamo po vseh političnih in sodnijskih uradnihah. Kar in kakor imajo Nemci, to hočemo imeti in tirjamo tudi mi Slovenci!

Podlaga našega programa je samouprava.

Geslo nam velja to-le: Kar ljudje sami morejo brez plačila opravljati, naj jim vlada prepusti: birokracija nam mošnje kolje, vso misel za svobodo mori, ustavno življenje tlači, ves napredek zavira in tako ljudstvo in državo v černo jamo tišči.

Upravni organizem naj bode torej ta-le:

- Soseska, ki obsega vasi in hiše, ki imajo skupej eno cerkev ali kakor pravimo, ki spadajo pod en zvon.
- Občina, ki obsega več sosesk in najbolje vse soseske ene fare.
- Županija, ki obsega vse občine enega okraja in ki naj bi prevzela politično in sodno upravo perve stopinje.
- Dežela, ki obsega vse županije kake kraljevine, vojvodine, grofije itd..

Tretja podlaga našega programa je ravnopravnost.

Zatorej hočemo in tirjamo, naj se slovenskemu narodu poverne in ohrani narodna in deželna celota. V ta namen naj se združijo vse dežele, po katerih Slovenci prebivajo, v eno deželno skupino, ki bo imela za skupne dežele en občen zbor in pri cesarskem prestolu enega dvornega kancelarja. To imajo Madjari, Hrvatje in Sedmogračani, to tirjajo Čehi in Poljaci, to tirjamo tudi mi ravnopravni Slovenci. — Do sem le smo menda vsi slovenski rodoljubi enih mi-

sli, kakor nam tudi pričajo v našem programu poslani sestavki. Ali prašanje: „Po katerih mejah si bomo napravili to deželno skupino?“ dela razpotje, tu se križajo pota in misli. Ako glasovi ne lažejo, tudi naša vlada misli, nekaj deželnih vlad odpraviti in tako našej praznej možnji precej stroškov prihraniti. Misli namreč združiti Krajnsko, Goriško in Primorsko, dalje Štajersko in Koroško. Vse je pametno in hvalevredno, vendar naj stopi še en korak dalej in združi celo notranjo Avstrijo ali še bolje ilirsko kraljestvo in južno Štajersko.

Ta skupina bi lahko in po pravici nosila starodavno in preslavno ime „Ilirija.“ V tej skupini bojo prebivali trije narodi in vživali ene in iste pravice na vse strani. Res, da bi bilo najbolje, ako se osnujejo take skupine, po katerih stanuje le en sam narod. Pa ne zabimo, da najboljšje večkrat brani, da se ne doseže, kar je dobro; kdor preveč tirja, temu rado spodleti in nadoseže ničesar. In prašamo, ali so narodne skupine, da bi se namreč stare dežele rezale po mejah in narejale nove, le mogoče?

Narodnim skupinam bode nasprotovala in mora nasprotovati visoka vlada, ker to načelo terga, slabi in ruši celo cesarevino. Nasprotovali bodo Nemci, ki se terdno držijo zdanjih mej posamnih dežel; — ne sprotovali bodo Madjari, ki gorijo za celoto vseh dežel ogerske krone; — nasprotovali bodo Slovani, ki na Češkem tirjajo celoto vseh dežel Svetovacsavske krone, na Poljskem pa celoto poljske in gališke dežele; — nasprotovali bodo Slovenci sami, ki so tudi vsi zaljubljeni v svojo koroško, štajersko, primorsko deželo; — nasproto-

Besednik.

Potopisne in druge črtice.

Iz Haloz.

Predno Ljutomeru damo slovo, treba je omeniti, da se nezmerna potreščina kaže tu ustanoviti nižo realsko gimnazijo ne samo za štirskce Slovence, nego tudi za Prekmurce, kateri nimajo v svoji okrajini niti četrtega razreda, toliko menje kakega srednjega učilišča in so prisiljeni hoté svoje sinove učiti dati, pošiljati jih v madjarske gimnazije, da se pomadjarijo (kako zvito!), ali pa daleč v Varaždin, in za Medjimurce, ki tudi nimajo nikakega učnega zavoda. Vlada, kako mačehinski si skrbela in pičlo odmerila Slovenom potrebna učilišča!

Proti jugu in jugo-zapadu od Ljutomera se vzdigujejo prekrasni hribovje ovenčani, in opleteni z vinsko rozgo, ktera daje najokusnejšo in najsilnejšo srago na vsem Štirskem; tem brežnatim panogam se priklepajo proti jugo-vzhodu medjimurske gorice iste dobrote kapljico rodeče. Medjimurje počenše se uro niže Ljutomera na desnem murskem pobežji povse slovensko se sedaj spet račun v političkem obziru k Ogrskemu. Kamor

Prekmursko, tamo Medjimurje ima pravico na jugoslovanstvo, toda kakor povsod indi nas tudi tukaj kósažo in podlagajo tuji peti kljubu narodnemu načelu 19. stoletja. V dušnem pogledu je Medjimurje del velike vladikovine zagrebške. Hrvaški duhovniki imajo tedaj oskrbljevati dušno vodbo in nadzirati učilnice, kar je velika sreča za narod, da se ne pomadjari; samo da jim je narodnih duhovnikov! Ker pa žalibog uzoriti stožernik menda sami vlečejo na arpadsko stran, malo je najti pravih hrvaških duhovnikov, toliko več pa madjaronov. Prvo selo od štirskega kraja v Medjimurji je Razkrž, ali v polni obliki Razkrižje; prva oblika je primerjena ležejšemu izgovoru, kakor n. pr. prnesti, Pobrž vrh Središča, poleg Ptuja in takraj Maribora; i in celo še se večkrat opušča v ljudskem govoru. Razkrižje zato, ker ondi so se križale ceste na četiri krajeve. Nesloveni temu selcu pravijo Rackaniža, nikakor, kot se ondi trdi in štridavski letopis resni, od Racev, kateri so ondi bivajoči govorili grški in imeli v božji službi svoje obrede, nego zato, ker Madjarje imenujejo Srbe = Slovane posprdno in zaničevalno Race, nikakor Grke; morebiti da so ondešnji Slovenci nekda imeli slovensko bogoslužje, tedaj svoje obrede. Če je res po letopisu štridavskem, da je nek Grand de Diez ondi učil grški jezik

pri ugledni rodovini, ni dokaz, da bi ondi bili Grke Race imenovali, kajti pojedina rodovina imajoča vzgojitelja, kateri zna grški jezik, nima toliko upliva, da bi se po njem selo imenovalo in pomen besede Rac spreminil. Rackaniža = slovenska Kaniža se veli na razložek od velike Kaniže, ktera ni več slovenska; slovenska Kaniža je nasproti prekmurskim Madjarjem, kakor Slovenska ves v Štefanovcih na Prekmurskem ravno na meji slovenskega jezika. Beseda Kaniža je sestavljena iz predstava k a in niža, Kaniža se zove ptujsko predmestje, ker je razmerno niže, nego mesto samo; Kaniža je ves više pesniškega kolodvora; ker poznejši tuji, pa tudi našinci niso poznali pomena tej besedi, niso ji mogli prestave dati, kar se je z mnogimi mestopisnimi in zemljepisnimi imeni zgodilo. Nižava je res ondi tako gledé na okolne hribe kakor proti Ljutomeru. Oblika Kaniža ozioroma na sestavo se opravičuje po priložnostih ka-luža, ka-vran, ka-vrnka, stsl. ka-grličič; dalje ko-mar, Ha-loze, ta-bor, kakor po razmernikih: potok, pa-met, spoln = dolev. Razkrž ima več senmov (sejmov), kjer se shajajo štirski Slovenci, Medjimurci, ogrski Slovenci in Madjarji: platno in sešita robenina se najbolje prodaja in kupuje. V Belčevi pivnici v breg skopani, velike dolžine, v križni podobi, najti je taka kapljica medjimurca, ki se sme ne

vala bode cela Evropa, ker po tem pravilu ne ostane skorej nobena država več cela, timveč treba je napraviti vse nove države po novih narodnih mejah. Pa pri vsem tem, akoravno predeneš meje vseh držav in prekucneš vse dežele, vendar ne boš napravil in skoval še ene države ne, v kateri bi prebival le en sam narod in bi se govoril le en sam jezik: Narodne skupine so nemogoče. —

K sreči jih pa tudi ni neobhodno potreba, da se izpelje narodna ravnopravnost. Pogledajmo v Švajco, kjer živijo med seboj mirno in srečno trije različni narodi: Nemci, Francozi in Italijani; ti vsi živijo tako mirno in tako srečno, da Nemcem ne hodi na misel, da bi se pridružili veliki Nemčiji, ali Francozom, da bi se udeleževali francoske slave, ali Italijanom, da bi pomagali kovati „Italijo združeno“, da, še celo grozili so švajcarski Italijani svojim bratom, ki so nekaj kvasili tudo o njih, naj si te muhe iz glave zbijejo in jih v Tesinu pri pokoju pusté. Da ljudje mirno in srečno živé, ni neobhodno treba narodnih skupin, treba je le pravičnosti pri vladi in pri ljudeh!

Pravična vlada bode mož — beseda in dala bode narodom, kar jim je obljubila: narodna ravnopravnost pa je oklicana za glavno podlago cele države. Kar je naša vlada dala in dovolila vsem trem narodnostim, ktere živé na Sedmograškem, kar je dala in dovolila bratom Čehom, ravno in vse to bode tudi dala in dovolila vsem trem narodnostim, ktere bivajo v notranji Avstriji.

Pa tudi narodi se bodo ohladili in zmordili. Ako se šole tako osnujejo, da se mladi človek nauči dveh ali treh deželnih jezikov, gotovo se pomiri tudi serce, vleže jeza in sovraštvo do drugih narodnosti in tujih jezikov. Dozdeva se nam, da vsa ta jeza in vse to ropotanje zoper Slovence in zoper slovenski jezik izhaja od tod, ker se jih veliko boji zgubiti svojo službo in priti ob svoj kruhek. Naj vsi uradniki, poslanci, učitelji, duhovniki, fužinarji, kratko vsa omikana gospoda danes zna vse tri deželne jezike, pri tej prici je vsa jezična pravda pri kraju!

Sto in sto let smo vsi vkup v enej istej deželi živeli, živeli veselje, prestali tudi grenke ure: mi Slovenci hočemo tudi zana-prej živeti v starodavnej zvezi, pa ne v starodavnej podložnosti ali sužnosti. Po ustavi našej nosimo vsi enaka

bremena pa naj živimo tudi enake pravice, — mi nismo več volje služiti ptujčevej peti!

„Slovenec“ ponavlja svoje že stare besede: Mi Slovenci pričakujemo od vlade, da nam bode pravična in vsem narodom merila po enej meri; mi Slovenci od svojih sosedov pričakujemo, da nas bojo spoznali in imeli za ravnopravne brate: zatorej se ne bojimo nobene skupine, da bomo le vsi Slovenci vkup v enem občnem zboru, naj že bode ta skupina ali notranja Avstrija ali ilirska kraljevina z južnim Štajerjem.

Da bodemo ne le mi Slovenci, ampak vsi Nemci na Koroškem in Štajerskem, da cela naša Avstrija — vsi bomo svoje oči in serce obračali proti jutru, kjer prebivajo sami Slovani, tega ne more nihče podirati, komur blagostanje, moč, slava, da! obstanek avstrijske države na sercu leži. Tje nam kažejo naše železnice in reke, naša kupčija in obertnija, tje nas kliče kerščanska ljubezen, tje nas zavrača samolastna sreča in slava pa zdrava pamet. —

To je načert „Slovenčevega“ programa, naj ga svet presoja in popravlja! —

Avstrijsko cesarstvo.

Na Dunaju. (Beust; program centralistov: dunajski listi in kristjani na Turškem; česke zadeve; žalostno za Slované na Ogerskem.) Že večkrat smo se pritožili, da visoka vlada preveč in skorej izključljivo posluša centralistične posebno pa dunajske časnike. Ti, katerim je za Avstrijo malo ali pa nič, vse pa mar za veliko Nemčijo, ti časniki od veselja poskakujejo, da bode Beust, bivši Saksonski minister, pri nas prevzel ministerstvo zunanjih zadev. Ako se to res zgodi, tako kaže naša vlada, da jej glava in serce še vedno visi v Nemčijo; da s Prusko noče v miru in zastopnosti živeti; da jej je malo mar za 18 milijonov Slovanov in da malo porajta, kaj se pripravlja in že godi na Jutrovem v Turčiji. Naj torej vlada dobro dobro premisli, preden to reč dokončno reši, pa tako, kakor se najbolje kaže Avstriji, ne pa Nemčiji: Avstrijskej vladi naj na prvem mestu stoji avstrijska država! — Nemški centralisti, večidel nekdanji državni poslanci, zbrali so se 4. t. m. na Dunaju, da bi napravili svoj nemški program. Pa sko-

vali so takega, da se ž njimi nikakor ni pogovarjati in sporazumeti mogoče. Deržijo se svojega februarnega patenta in svojega državnega zbora, kar so pa vsi Slovani in Romani že davno in očitno zaverгли. Slovani in Romani so svoj program tako napravili, da je prosta pot za pogajanje; nemški centralisti in Madjari se pa ne ganejo za las in kažejo, da jim le gre za dualizem in hegemonijo. Pa upamo na Nemce po Českem, ki niso prišli, — na tiste Nemce na Dunaju, ki so se za federalizem oglasili: tudi to je dobro znamenje, da avtonomistov iz Štajerskega in zgornje Avstrije ni bilo zraven. Bog daj, da ostanejo ti prenapeti Nemci s svojim programom na cedilu! — Kakšnega duha so pa ti centralistični Nemci, pričajo njih listi posebno na Dunaju. Oni nimajo besedice za uboge kristjane na Turškem, ki so zdaj na noge stopili, da bi se otrsli turškega jarma. Le puntarje jih zmerjajo in černijo, pa sosednje vlade šuntajo, naj pomagajo kervoločnemu Turku. To je lepa svobodomiseljnost in bratovska ljubezen! — Ravno tako obirajo ti listi Čehé. Dobro je, da svitli cesar sam pojde na Moravsko, Česko in Šlesko, da vidi, kaj so te dežele terpele in kaka se jim po tolikej nesreči godi. Birokracija spet tam svoj greben visoko povzdiguje, država jim le po malem pod ramo sega, davki se stirjujejo, posestva na boben postavljajo, — naj le cesar sam gre in pogleda, gotovo bo usmiljen oče svojim nesrečnim otrokom. — Kaj pa še le porečemo od naših slovenskih bratov na Ogerskem? Tam je skorej za nje hujsi, kakor pod krum-turkom! Madjari vsacega, ki le po slovensko kihne, natolcujejo in ovajajo za panslavista in tirjajo od vlade, naj ga kot izdajavca in puntarja prime. In to delajo ravno tisti Madjari, ki nosijo liberalnost in ustavnost vedno na jeziku! Že smo stokrat rekli, in danes spet pravimo, da se na Ogerskem pripravljajo žalostne dogodbe, kakor so se godile l. 1848, ko so Madjari in dunajski Nemci pokopali vsem narodom kervavo pridobljeno ustavo in svobodo. S takimi prenapetneži ni mogoče spraviti in pogajati se! — Starosta Stratimirovičeve rodbine naznanja, da gre Jurju Stratimiroviču, generalu in poslancu na ogerskem zboru, vsa čast in slava, ne pa Danielu, ki je z Madjari potegnil. Tako je prav!

Da vam tudi kaj veselega povem, naznanjam, da se je kupčijska pogodba, ki se je l. 1851

samo meriti, nego še prekosi ljutomerščana po svojem posebno ugodnem okusu, cvetu in nenavadni jakosti, kar so pokusivši jo haloški gospodje kot sposobni sodniki tudi soglasno spoznali; nek završki pretresnik je celo velel, da še ni pokusil tako izvrstnega soka rozginega razve vina, imenovanega „lacryma Christi.“ V veliki in prostorni podružni crkvi sv. Ivana krstnika se vidi znamenit križ v podobi velikega latinskega T, ponarejen po indijskem, kateri poslednji je bil po priliki pred dve sto leti zarobljen v Indiji in prinesen v Beč, — po tem je razkrški napravljen, lesen, znotraj votel in skoro ves posipan z biseri. Na južno — večerni strani odtod prek vinskega brega je od treh krajev z goricami okroženi trg Štridava, kamor tudi štirski Slovenci radi zahajajo na senem, razve drugih opravil, vrtanjakov in pečenj jest. Za Bahove dobe je bil tudi tu okrajni nemško-hervaški urad, sedaj še je ostal neugodni spomin in nemški napis na hramu, kjer so črni kavrani se naduvali in gnjezdili. Tu nahajaš društvo, ki se navadama shaja po večerih, in prebira „Hon“, „Pester Loyd“, „Presse“ itd., domačega pa ničesar. To so vam čudni ljudje, po vsem sezajo, samo za domače ne marajo nič! Narodnemu življenju ni duha ne sluha, knjižna hrvaščina se črti, ker je ne znajo, naših časnikov in knjig pa tudi ne prebirajo. Madjaronsko

duhovništvo malo mara za dušno povzdigo priprostega ljudstva, narod je nedopovedljivo zapuščen, učilnice v zibeli, razumnštva za narod delati hotečega in narodno zavest budečega ni!

(Konec pride.)

Listi iz bele Ljubljane.

VI.

(Tri veselice: čitalnica kranjska, beseda 27. p. m.; čitalnica v št. Vidu, lep izgled vsem mestom in trgom domoljub g. Jož. Gorup; vesela novica iz Ljubljane.)

Tri lepe, krasne narodne veselice v treh raznih čitalnicah komaj 3 milje saksebi, vse to v enem tednu, ali ni to za rodoljubno srce veselja čez in čez? In res je bilo takó, živo se bode vtisnil v spomin nam zadnji teden preteklega meseca! Najbolji dokaz nam je, da se vkljub vsem oviram naša reč lepo razširja in da mora napredovati. Čitalnice v Kranji, Ljubljani in najmlajša novorojena sestrice v št. Vidu nad Ljubljano osnovale so zadnje dni septembra besede, pri katerih je bil besedničar sam nazoč, in tedaj današnji listi ne bodo povedali tolikanj

iz Ljubljane, kakor od teh dveh zabav. Kranjska čitalnica, dobro znana že sicer od poprej, nas je navdihnila zopet z novim veseljem, kajti v njej veje krepek in zdrav naroden duh, ktereга bi privoščili marsikteri njenih sestric. Beseda, v kateri ste se predstavljale dve glediščini igri, vršila se je tako lepo in gladko, kakor si le človek želeti more. Igrali so vsi prav izvrstno, najbolj pa se nam je vendarle prikupila ljubeznjiva „potinja“ s svojim ljubkim in milim petjem. Po besedi rajalo se je do zgodnjega jutra in radovali smo se pri kupici in veselem petju. Sploh moram omeniti, da se narodno življenje v prijaznem Kranji prav dobro utrjuje, kajti tudi „Južni Sokol“ ima med vsemi mesti in trgi na Slovenskem skorej le v Kranji krepko podporo in celó svojo podružnico. Zatorej: Živili!

Drugi veseli in spomina vredni dan bil je 27. mesca septembra. Iz vseh krajev mile nam slovenske domovine prihiteli so najiskrenejši njeni sinovi skupaj v belo Ljubljano, poslaviti drugi god slovenske Matice. Tu ko smo gledali vsem tem iskrenim veljakom v obraz, prešinila nas je z vso močjo misel: Dokler ima Slovenija še taci mož, ne bode je konec, naj pride čez nas, karkoli hoče! Kaka radost nam je bila baviti z možmi, kateri le plamtijo za blagor

med Avstrijo in Sardinijo sklenila, v Florenciji spet oživila in ponovila ter se bode raztegnila na celo Italijo. Potem torej bode za našo umirajočo kupčijo in obrtnijo skorej boljše!

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Zahvala; šole; društvo za svilorejo; železnice; zdravje in vreme). Z veliko serčno radostjo naznanjamo svojim bralcem, da se je „več ljubljanskih rodoljubov“ združilo v ta blagi in hvalevredni namen, da bi podpirali našega „Slovenca“. Napravili in izdali so posebno vabilno pismo, v katerem se kaj lepo in točno razlaga, da je največe važnosti za narode politika, zlasti pa za naš slovenski narod, ki je bil žalibog skozi toliko stoletij zapuščen in posebno vnemaren in neveden v političnih rečeh; da je politika os, o kateri se verti vse drugo deržavno življenje; da o njej visi deržave moč, blagostanje in deržavljanska svoboda; da ona dela deržavo veliko in mogočno, pa jo tudi, če je napačna, razdene, ouboža in uniči. — S tem prekrasnim pismom so sklenili oberniti se do vseh rodoljubnih gospodov sprošnja, naj bi si „Slovenca“ blagovoljno sami naročili in ga tudi po svoji moči v okolici razširjati pomagali, da bi se tako čedalje bolj uterdil in povzdignil ter nam postal izobrazilo, pa tudi primerno glasilo vseh naših potreb in želj. — To sporočilo je za vredništvo „Slovenca“ in za vse njegove dozdanje prijatelje in pomagalice kaj veselo in tolaživno, ker kaže, da se „Slov.“ vkljub vsem sitnostim in oviram čedalje bolj prikupuje in da so celó rodoljubi z združenjo močjo pripravljani podpirati ga in razširjati. Zatorej izrekamo njim in še posebej g. Horaku, ki je ta oklic na svoje stroške založil, serčno zahvalo za to domoljubno početje z obljubo, da si bomo znanprej še bolj prizadevali vstrezati svojim bralcem, karkoli nam bo le mogoče. Še enkrat tedaj serčna hvala in slava vsem ljubljanskim rodoljubom! — Šole na tukajšnji realki se začno 17. t. m. s slovesnim duhovnim opravilom zjutraj ob osmih. 15. in 16. dopoldne od 8. do 12. se vpisujejo učenci v vodjevi pisarnici, popoldne pa je izpraševanje godnosti, 17. popoldne pa za tiste učence, ki ga imajo ponoviti. — Na normalki se začne novo šolsko leto 16. t. m. zjutraj ob sedmih. 11., 12. in 13. se vpisu-

jejo novi šolarji zjutraj ob 8—12. Privatisti naj se oglasé 14., pripravniki pa 11. t. m. v vodjevi pisarnici. — Na gimnaziji se vpisujejo učenci 15. in 16. t. m. od 8—12 zj. — Veseli nas, da moremo naznaniti, da se koroško svilorejno društvo vkljub vsem zaprekan čedalje bolj uterja in razširja. Za 6. dec. t. l. je napovedan občni zbor, ki bode najberže tukaj v dvorani deželne hiše. Gotovo bode društvu tudi v velik prid, če bo, kakor slišimo, tudi slovenska naznanila razpošiljala in tedaj tudi Slovence s svojim koristnim delovanjem seznanjala. Pod tem pogojem je menda tudi g. Dobajnikar, župnik v Svečah, okrajno opravništvo tega društva za spodnji Rož prevzel. Naj bi ta zgled tudi vodstvo kmetijske družbe in novo ustanovljene kmetijske šole posnemalo! — Od Rudolfove železnice je spet vse tiho, ravno tako tudi od ljubljansko-beljaške. Kaj dobro pa bi bilo za vse, da bi se skorej pričele delati, ker so zdajni časi tako slabi in družega zaslužka tako malo ali skorej nič. Ne nehajmo tedaj terkati in prositi! — Vreme je bilo do zdaj kaj ugodno in prijazno. Kmetom je to na vse strani kaj dobro služilo. Tudi zastran zdravja se nimamo, hvala Bogú, nič pritožiti, ker nam je kolera še popolnoma prizanesla. Sliši se sicer semtertje od griže kaj, pa nadjamo se, da ne bo nič hudega.

Iz Borovelj. V. L. (Opravičevanje). Nek za slovensko omiko vnet dopisovalec Boroveljska duhovnika, šolo in učitelja v št. 75 „Slovenca“ v misel jemlje in pravi, da sta v Borovljah dva duhovnika, pa vendar ni šolske maše, kakor je pri drugih učeniških bilo, kar bi se pa po njegovih mislih lahko uravnalo. Tu moramo opomniti, da eden izmed teh dveh duhovnikov je star, bolehen gospod v pokoju, kateri nima nobene zaveze in tudi ne dolžnosti niti do fare niti do šole. Smemo torej upati, da bo dopisovalec tega pomilostil; ali drugi bo revež, in ta je sedanji župnik sam, ki je ob enem tudi kateket. G. župnik ima pravico in dolžnost, red božje službe določevati, on nosi tedaj celo butaro pregrehe! — Če so kdaj faráni kako reč v cerkvi želeli vpeljano imeti, šli so ali sami k župniku, ali pa poslali k njemu cerkvene ključarje, da so se prijazno pogovorili. Naj bi se bil tudi sedaj dopisovalec v župnikovo stanovanje potrudil, saj dobro ve, kje da je in gotovo bi bil zvedel, zakaj da je tako in ne drugači. Zdaj pa pride učitelj na versto, češ, da ne podučuje po postavi! G. dopisovalec! če so vsi učenci brali in pisali lepo po slovensko in tudi dobro slovenski rajtali, ali vam ena sama napačna pismenka daje pravični vzrok, učitelja pred vsem svetom grajati? Če se v višem razredu nemški spisi delajo, ali ni to po postavi? Ali ne tirjajo tega tudi posebne (?) zadeve Boroveljske fare? Boroveljski otroci gredó eni v Celovške nemške šole, vsi drugi pa postanejo obertniki, gredó križem svetá in imajo posebno z nemškimi kupčevalci govoriti in jim dopisovati; prosimo vas tedaj odpuščanja, če mislimo, da ni nikakor potrata, če se naši učenci v domači šoli ne s ptujim, temuč z drugim deželskim jezikom seznanjajo. Zraven tega se pa slovensčina ni zanemarjala, kar pričajo lepo spisane slovenske hišne naloge, ktere so bile tudi na pregled očitno razpostavljene. Slednjič se je tudi slovensko pelo, in čudimo se, da je g. dopisatelj to omeniti pozabil. Zatorej le vse in vselej po pravici in resnici!

Iz Pliberka. (Našega pevskega društva prvi in poslednji koncert v Pliberce.) Vendar je enkrat naše pevske društvo, ali bolje: Gesangsverein, že tam po zimi po pl. g. Košakarju vzbujen, dal znamenje od sebe, da je na tihem nekoliko životaril. Napravil nam je v nedeljo 30. septembra. zvečer v dokaj prostornih Raškovich sobah lepo veselico, kjer

se je na povabilo mnogo domače in sosednje gospode zbralo, in so se je tudi do 1. t. m. tu bivajoči gg. častniki H. polka udeležili. Pelo se je 7 čveterospevov, ki so sploh vsi zelo dopadli, nekteri se na ploskanje celo morali ponoviti. Da pa s tem mlademu društvu ne bom preostre kritike pisal, rečem le, da je že s prvega in tako vseskozi kaj na šibkih nogah stalo. Štelo je 11, na zadnje pa 7 pevcev udov, toraj vse premalo za kak zbor, kakoršnega, post. Romankapitel v. Engelsberg prav za prav potrebuje, da bi se dal po godu izpeljati. Tudi se je pri nekterih glasih, morebiti po primerljeju, v visočini prave čistosti, sploh pa živosti, potisa in prave okroglosti sem ter tje pogreševalo. Vendar pa te dovršene živahnosti ne bo nihče od njih zahteval, kdor pomisli, da so ne le darovi mnogoteri, temuč se v tem kratkem času nihče ne more za virtuoza izuriti. To smo toraj toliko ložej potrpežli, zlasti ker so med njimi nekteri prav izvrstni glasovi, kakor 1. in 2. bas, ki bi se bila v vsakem koncertu na slavo odlikovala. Škoda pa, da se pri nas povsod na enakopravnost rado tako malo ozir jemlje. Med sedmerimi čveterospevi bil je en sam slovenski, namreč „Prošnja“, ki jo je g. Dr. iz Ljubljane enemu tukajšnjih svojih prijateljev poslal. Sicer smo tudi za to trohico hvaležni. Vendar, gospodje! ali ni bilo to malo premalo, ker še pri tem edinem se je zamogel (ker jih več niso prejeli,) le en od stavek peti, in menda po nesreči so se ravno pri tem slovenskem čveterospevu že zdavnej poprej od dveh glasov note — zgubile?! Ne vem, zakaj se gospodje niso naučili „Jenkovega Napreja“, ki so ga iz ljubljanske čitavnice dobili, ali si preskrbeli „Ipavčevega oratorja“, in družih, ki bi bili gotovo prvokrat tu slišani več vtisa imeli, nego „prošnja“, dasiravno se je tudi ta morala dvakrat peti. Pa — sedaj so vse tožbe pri kraju, ker po odhodu pevovodja g. Brakerja v Kapljo bode tudi društvo zaspalo, kakor sploh pri nas te in enake naprave, ne vem zakaj, nimajo obstanka, ali so pri repu obseclane, ali duh, ki po naši dolini veje, zanje ni ugoden? Bodi si pa, kakor hoče, žal vendar nam je mnogim, da smo prijeten večer prvi — in zadnjokrat vživali, ker sčasoma bi bili gotovo gg. pevci še z več slovenskimi stopili na oder, ter z njimi pokazali, da imata tudi slovenska beseda in slovenski duh navdušeno, ogromno moč. Žalostna majka Slava!

Iz rožne doline. (Nova cerkev.) Kdor se je 28. sept. po spodnji rožnej dolini vozil, videl je celo dolino praznično oblečeno in okinčano. Zelenje je stalo ob cesti, hiše in križi so bili ovenčani, slavoloki so stali razpeti, zvonovi so peli in možnarji pokali. Vse na čest in slavo našemu premilostljivemu knezoškofu, ki so se peljali na visoke rovtve (rute) v Zaverh, novo cerkvico posvečevati. Že tisti den zvečer so se podali peš na stermo in daljno pot v Zaverh. Na den sv. Mihela zjutrej so se sv. obredi ali ceremonije začele in ob pol dvanajstih je bilo vse končano; tudi sv. birmo je prejelo okoli 180 otrok. Kar Rute stojé, takega duhovnega veselja ni bilo v teh romantičnih višinah. Rutarjani imajo zdaj novo, prelepo cerkvico na kaj prijaznem homcu, — in da jo imajo, prizadevali so si posebno c. k. okrajni predstojnik, g. A. žl. Steinberg, g. tajmošter S. Dobajnikar pa fužinski oskerbnik g. G. Kazettl. Poslednji gospod je jasno dokazal, koliko se da v kratkem času in za majhen denar prekrasnega storiti. Slava in hvala njemu in njegovej blagej družini, ki si je toliko trudila in toliko darovala, da se je ta reč tako srečno dognala! Pa tudi drugih dobrotnikov ne smemo pozabiti. Svitli cesar Ferdinand je daroval 500 gld., rajna Lesjakinja 300 gld., Jan. Obilčnik — Žnidar 200 gld. in Mat. Obilčnik-Plavec 50 gld., Baumgartner-Stefanec pa je zastoj prepustil velikodušno ves potrebni prostor. Bog jim to poplačaj,

svojega tako dolgo tlačenega in podjarmljenega naroda! Res to je bil pravi občni zbor slovenskih rodoljubov! In da je bil razgovor živahen, preverjen je lahko vsakdo tega, kajti domoljubje nima nobenih tako tesnih pravil, kakor jih ima — Matica slovenska. Toda prosim, da se to ne razume napak! Gostoljubno je povabila zvečer čitalnica vse goste in razveseljevali so nas, vrli in izvrstni naši igralci, pevke in pevci z milimi glasovi domačega umotvora. Gotovo se še marsikteri radostno spominja svetlo-oke, ljubeznjive varvanke in prijazne njene hišne!

Saj bi se pa tudi ne bilo čuditi temu, kajti kaj tako ljubkega in izvrstnega tudi mi ne vidimo vsaki dan! Kje bi vzel pero, da bi popisal domorodnega duha puhteče življenje, ktero je vladalo po končanej besedi v sobanah „der čitalnica-Restauracija“? Le sam mora zraven biti, kdor hoče vedeti, kaj je prava, čista radost, ktera prihaja iz srca in zopet do srca sega. Vi pa vrli rodoljubi, ki ste prežgodaj nas zapustili, sprejmite še enkrat naš presrečni pozdrav.

(Konec pride.)

kajti veliko dobroto so tej ubogej dolinici storili. 70 let je tekla pravda, ali in kje si bodo postavili novo cerkev; tako dalje je že prišlo, da se je stara cerkvica morala zapreti, ker se ni mogla v njej brez nevarnosti božja služba opravljati. Dolgo ni bilo navadne božje službe, to so bili žalostni časi za pobožne Rutarjane; zdaj jo spet imajo, torej je vse židane volje. Govoril sem z več ljudmi, pa vsi so mi veselje svoje naznanjali s solznimi očmi, in marsikdo je pristavil še to, da še ni slišal nobenega svojega škofa tako lepo po slovenski moliti in prijazno podravljati vse. Rutarjani ne bojo tako hitro pozabili tega preveselega dne in premilostljivega svojega škofa. — Pri obedu je bilo vse živo in veselo, in napivale so se napitnice nemške in slovenske; ob treh smo se spet podali na pot v Bistrico.

Iz spodnje Zilje. (Vojaki; letina; zdravje; kmetijska šola.) Veliko so naši ubogi kmetje o času laške vojske terpeli. Vojakov je bilo pohišah nastanovljenih toliko, da so bili natlačeni vsi prostori. Poslednjič so bili tukaj „Deutschmeisteri“, kateri so ljudem veliko sitnost napravljali. O nemškeji omiki, katero so po mislih našega prijatla dr. Issleiba razširjali, ni bilo ne duha ne sluha! Druge náposti so vganjali, zavoljo katerih so naši kmetje, naši očetje in matere naše britko tožili. Pa ne bomo tega natanko po svetu trobili, saj je vse že minulo in zapustili so našo dolino ti nemški omikonosci. Tega pa niso dognali, o čem je „Klagenfurterica“ enkrat čenčala, da bojo namreč vse Slovence ziljske doline ponemčili. Mi Ziljani smo zvesti Slovenci, ljubimo nemške brate in spoštujemo nemški jezik, — pa mi smo mi in ostanemo Slovenci, zvesto se deržimo starodavne slovenske noše, špogamo si slovenske lipe in pod njimi imamo po starej navadi svoje plese in veselice, pa rajamo slovensko kolo. In pri tem tudi ostanemo! — Letina je bila pri nas precej dobra. Po naših razširnih senozetih smo prav veliko sena in otave nasekali, tudi žita se je precej pridelalo. Bali smo se le samo za sirk, da bi zavoljo mokrote in mraza ne dozorel; pa zdaj je vreme kaj ugodno in toplo, zatorej bomo tudi sirka, ki je za našo dolino kaj imeniten sadež, obilno pridobili. Pa tudi treba je, da bomo živeti mogli in zraven še visoke davke plačevati. — Zdravje pri nas je še dobro, pa v bližnjem Podkloštru je že en uradnik, g. Konstantin Rabič, za kolero umerl. Naj bi se ljudje pač dobro varovali in ravnali po danem poduku, da se ta strašna bolezen tudi med nas ne priklati! — V Celovcu se napravlja nova kmetijska šola; to je res potrebno in hvalevredno, le to želimo, da bi se ta šola osnovala po potrebah naše dežele. Mi Ziljani pa se posebno pečamo s konjerejo; zatorej želimo, da se fantje v tej šoli tudi učijo živino ozdravljati in konje podkovati. Za take ljudi nam tukaj kaj terda hodi, daleč okoli ni človeka, ki bi nam v sili kaj vedel in mogel svetovati in pomagati. Pa ne vsiljujte nam ptujcev in terdih Nemcev, izučujte nam Slovence in pošiljajte nam take ljudi, ki se bojo mogli z našimi slovenskimi kmeti po domače pogovarjati! Saj bomo k tej šoli tudi mi Slovenci plačevali!

V Mariboru 2. oktobra. P.— (Prvi slov. telegram. Odvednik, ki slov. uraduje, in drugi noče!) Naznanjam dve sicer majhni ali vendar za nas Slovence nekoliko važni reči. Danes popoldne gre nek naših iskrenih rodoljubov v telegrafično uradnijo in reče uradniku, da želi slovensk telegram v Celje poslati. Na to mu reče uradnik, da prej hoče v Celje poprašati, ali sprejmó slovenski telegram? In glejte čuda, iz Celja dojde odgovor „da.“ Tako je danes šel prvi slovenski telegram v Celje! — Činili smo zatorej tudi v tem korak naprej, če ravno zelo zelo majhen;

vendar pa nas bo peljal k ravnopravnosti; — le tako in srčno naprej!

Danes nas je tudi obiskal domoljubni odvetnik dr. S., ki je prav iskren in delaven rodoljub in se mnogo trudi, da bi se slovensčina vpeljala tudi v uradnije; dopisuje zatorej na vse slovenske uradnije in sodnije vselej slovenski, in je že tudi javno pri sodnji marsiktero kaj lepo slovensko besedico sprožil. Ta gospod pa se nam je pritožil, da je tudi nekemu odvetniku v Ljubljani že večkrat slovenski pisal, da mu je pa ta vsegdar nemški odgovoril!! — Žal je njemu in nam vsem, da se gospod v Ljubljani noče prav slovensčine poprijeti, posebno najbolj zatorej, ker ga več del Slovencev, kot dobrega domoljuba visoko čisla. — Tako pa gotovo ne bomo napredovali, kajti samo lepe besede nam ne bodo nič koristile, temoč čini in dela in spet čini so nam potrebni, posebno zdaj! — Če taki ne začenjajo, kdo pa bo začel?!

Izpod Pohorja. 2. okt. J.— (Občni zbor sl. matice v Ljubljani. G. tajnik. Neprijetni in veseli spomini. Spet smo preživeli prav veselih dni v beli Ljubljani. Kakor lani, zbralo se je tudi letos mnogo matičnih udov in živahno debatiranje pri občnem zboru nam je priča, da vsem jako na srcu leži vspešno napredovanje slov. matice. Tudi letos se je pomenkovanje večidel sukalo okoli tajnikove plače. Še se vsi spominjamo, da je lanski zbor izrekel željo, naj se tajnikova služba opravlja brez plače, in res so se ponudili gg. Lesar, Marn in Vavrč, da jo radi opravljajo brez plače zgolj rodoljubja. Kako smo se tedaj začudili, ko letos na enkrat slišimo od g. predsednika, da g. Lesar dobi po sklepu odbora 150 gld. za svoj trud. Čudili smo se, da večina odbora tako malo mara za želje občnega zbora; pa še bolj smo se čudili, kako da je iz brezplačnega domoljuba naenkrat postal plačan tajnik. Tudi se nam je čudno zdelo, da le g. Lesar dobi to denarno zahvalo za svoje delovanje, gg. Marn in Vavrč pa morata zadovoljevati se z jima izrečeno zahvalo in z zavestjo, da sta se trudila kot prava domoljuba! Pa pustimo to neprijetno stvar in obrnimo se do veselejših. Veselo pa je bilo videti, kako se je v Ljubljani zadnja leta razširil narodni duh, kako izvrstno se odlikuje tamošnja čitavnica, itd. Zares, ko smo slišali skoz in skoz originalno, prelepo opero „Tičnik“ našega mojstra v muziki, g. Benj. Ipavca, od tako izurjenih pevcev in pevkinj peti, želeli smo si skorej slišati opero, ki jo neki zdaj spisuje ljubljani naš rojak. Veselili smo se, da smo priliko imeli, seznaniti se s prvaki goriških in tržaških Slovencev in se prepričati, da tudi njim goreče plamt srce za povzdigo in blagor slovenske domovine. Še enkrat Vam pošljemo prijateljski pozdrav iz Štajerskega in Vam kličemo: Slava! Živili gg. Černe, prof. Marušič, dr. Lavrič, dr. Tonkli, g. Gorup in vsi drugi! G. Gorup, kateri je nam še po svojem bivanji v Mariboru v dragem spominu in kateri je bil med prvimi mariborskimi ustanovniki matice, je spet djansko pokazal svoje domoljubje, kajti kakor sem slišal, naročil je na svoje stroške 50 iztisov „Slovenca“ za uboge učitelje, posebno na Istrskem. Slava mu za to velikodušnost! — Ali ne bo mogoče, že od novega leta „Slovenca“ trikrat na teden izdavat? Na noge domorodci in nabirajte naročnike!

Iz Ljubljane. (Kupčijska zbornica. Slov. telegram.) Kakov razloček je, ali se pri volitvah volijo narodni možje ali nemškutarji, imamo spet živ dokaz pri ljubljanski kupčijski zbornici ali komori. Pred kratkim je namreč zastop kranjskega mesta sklenil prošnjo, naj bi se tudi v Kranji telegrafna postaja naredila, ter se je obrnil tudi do kupčijske zbornice ljubljanske, naj bi to prošnjo podprla. Dopis pride 1. t. m. v Ljubljano, po nemško spi-

san. G. kranjski župan, ki je drugači vrli domorodec, bil je menda pozabil, da ni več g. Lukman komore predsednik. Že precej 2. t. m. se je dopis pri ljubljanski komori, to se ve, Kranjcem po želji, rešil, in poslal v Kranj slovenski dopis. Slišimo, da je sedanjega predsednika, g. V. C. Zupana energičnega rodoljuba, trdna volja, vse dopise, kar jih gre na deželo, v slovenskem jeziku pošiljati. Drži se načela, da je komora deželna naprava, od dežele plačevana, in zato, da mora deželni jezik in njegove pravice spoštovati. Tako je prav! Najpred moramo sami v djanji poprijeti se ravnopravnosti načela. Deželne naprave morajo biti zgled. Potlej bomo tudi od cesarskih uradov vspešneje zahtevati mogli. Da bi komoro skorej začel posnemati naš deželni odbor! — Naj pristavim tej veseli novici še drugo, namreč, da smo 3. t. m. dobili prvi slovenski telegram. Prišel je iz Tržiča (Montalkona) od znanega rodoljuba g. Kavčiča. Jaz sem ga sam videl, in sem se čudil, kako razločno je bil pisan. Kar se je pred kratkim še nemogoče zdelo, to je storil resni ministerski ukaz v hipu mogoče. Prepričan sem, da bi ravno tako šlo v šolah in uradnijah, ko bi ministerstvo le hotelo!

Iz Kamnika 27. sept. — (Mil. škof. — Vojaci in K. Popp. — Narodnost in slov. čitalnica.) Naj tudi jaz nekaj iz naše okolice pišem. Obiskali so nas 9. pr. m. prem. knezoškof Ljubljanski, da bi tu delili zakrament sv. birme. Pri vходу v mesto je bil napravljen slavalok iz posebnih vzrokov z latinskim napisom (Čudno!). Pred sv. mašo so se premil. knezoškof podali na leco ter so v lepi čisto slovenski besedi prav izvrstno blizo celo uro pridigovali. Po opravljeni sv. maši so podelili 1148 otrokom, med katerimi je bilo tudi nekaj vojakov, zakrament sv. birme. V pondeljek 10. t. m. so se podali proti Tubinju, kjer so opoldne kosili, in potem dalje naprej v Špitalič, ker so 11. sept. cerkev posevečevali in 372 otrok birmali. — Vojakov je prav veliko tukaj v mestu in okolici nastanovljenih, večidel so verli Čehi. Med njimi je tukaj v Kamniku nadlajtnant Karol Popp, ki je kaj lep spominek od bitve pri Kustoci seboj prinesel. Ta spominek pa je njegov plajšć, ki ima 23 lukenj. Oba rokava sta bila večkrat prestreljena in v sprednjem in zadnjem delu plajša je na vse kraje veliko lukenj. V zastavin drog, ki ga je v rokah deržal, ste 2 krogli zadele in precej lesa odbile. Ali ni to velik čudež, da pri vsem tem on sam ni bil zadet? Pa kaj mislite, da je dobil ta hrabri rešitelj zastave in vseh štirih kompanij za to svoje hrabro in pogumno obnašanje? Nič drugega, kot „križ za vojaške zasluge“ (Militärverdienstkreuz). Pa kaj hočemo to žiti, saj se sam lepo tolaži, ker vsakemu pravi, da je le svojo dolžnost storil, in da drugega ničesar ne potrebuje. — Prašal me bodeš nemara tudi „Slovenec“, kako pa je kaj narodno življenje tukaj? Naj ti za danes le toliko omenim, da, predno se bode 1867 pisalo, imeli bomo že gotovo „narodno čitalnico“, dasiravno imamo še veliko število tako imenovanih nemškutarjev tukaj. Zdaj se je tega dela eden izmed najveljavniših mož poprijel, torej smo si svesti, da ga bode tudi doveršel. „Lesevereinu“ že metvaški zvon klenka, komaj šteje še katic 6 udov; tedaj ni upanja, da bi si še kaj prida opomogel, čeravno mu je tukajšni vse hvale vredni okrajni zdravnik g. dr. G. (avster) za predsednika. Res dolgo časa smo že zdihovali po čitalnici, ali ko se enkrat ustanovi, smo si svesti, da bode naš terdnih nogah stala. Fiat!

Blizo Radolice. (Kerčmi v Novi vasi. Letina. Pretepi in umori.) V 68. listu „Slovenca“ piše nek dopisnik iz tega kraja, da ne morejo on in tudi drugi prav spreumeti, zakaj da ste se

v takó majhni vasi, kakor je Nova vas blizu Radolice, naenkrat dve kerémi ali oštariji odperli, med tem ko vendar živa duša nobene ne pomni. Zraven pa tudi še on nekako na odgovor kliče okrajno pa srenjsko predstojništvo, zakaj da ju je dovolila, ko se vendar drugod ne prigodi z lepo kaj tacega. — Naj mi dovoli „Slov.“, da mu povem, kako in kaj; če tudi ni nič posebnega, pa bi se vendar kdo lahko po krivem dolžil.

Spomladi ali po zimi, že ne vem prav, je vzel nek mizar (tišljer) v vasi kmečko hišo v najem s tem pogojem, da tudi zana-prej sme točiti. Gospóska ni nič zoper to rekla, ker je že imel poprej pravico točiti. Drugi oštir pa je domač tovarnik ali kakor mu tukaj pravijo „bajmon“, in posestnik, ki že zdavnej z vinom kupčuje. Ker tudi pri tem ni bilo nobenega zadržeka, dala se je tudi njemu pravica vino točiti, dasiravno bi se ve da lahko še kdo vprašal, zakaj da se to poprej ni zgodilo. Toliko o tem. — Kar vreme zadeva, je pri nas, hvala Bogú, še dosti prijetno in gorko, dežja tudi za potrebo. Letina bo tudi še kaj dobra, ker jesenski pridelki dobro kažejo, — da bi nam le slana prizanesla! Ne vem pa, da še to h koncu omenim, kaj je to, da se tu v našem okraju kaj zelo od pretepev sliši, in sicer veči ko je praznik, raji se kaj tacega dogodi. Zakaj ni gospóska tacih gerdunov na vojsko poslala? Zakaj jim tudi bolj terdo na pete ne stopa? Bi hotel vedeti, kdo bi prej menjal, gospóska ali taki neurneži in razuzdanci, če bi šiba dobro pela! Kakor po zimi pri Begnah, ubili so neki tudi 9. t. m. po noči pri Fari v Bohinju razberzdani fantje ondotnega kerčmarja, zato ker jih je pomiriti hotel. Ali ni to silovito? Kako se nam hoče potem dobro goditi?

Od Soče. (Kako naj se zanaprej Avstrija v lada?) Tu se svet živo zanima za meje, ktere se imajo ustanoviti med avstrijsko in talijansko državo in marsikteri, želeči skorej svojo osodo poznati, se že pritožuje, da se dotične razprave zavoljo miru preveč na dolgo potezajo.

Ni čuda, da se med tem tukajšnji Lahi nadepolno proti zapadu, in Slovenci ravno tako željno proti izhodu ozirajo

Mi Slovenci, kteri smo do sedaj po naključbi sovražnih nam okoliščin bili na lastni zemlji ptujci, želimo namreč, da se koneč no znebimo takega nepovoljnega, nenaravnega in nepostavnega položaja ali stanja; želimo, da se nam v tej nameri že tolikokrat brez vspeha obljubljena narodna ravnopravnost popolnoma podeli, in slednjič da se z našimi enokrvnimi brati na Savi in na Dravi v politično skupino zedinimo.

Odkar so laške tik slovenskih ležeče pokrajine italijanskemu kraljestvu odstopljene in je poprejšnja nemška zveza, ktera je tudi nas brez naše krivnje obsegala, razpadla, — odzvonilo je italijanščini in nemščini za vselaj na slovenskem Primorju.

Dokler bode italijanski ali nemški upljiv na naši zemlji obveljal, dotlé nam bodo dotične sile nevarne in sovražne, in kdor koli bi pri nas ptuji upljiv gojil ali podpiral, ta bi sovražnikom in ne naši domovini koristil.

Avstrija sama nas veže in zanima, ker ona sama različne svoje narode od propasti brani. Naša dolžnost je tedaj ne nje in ne protivnih jej držav podpirati; zategavoljo nam gre samo tiste naredbe zagovarjati, ktere nji hasnijo, ne pa takih, ktere so jej škodljive.

Nemci, ki bi radi takraj Litave, kakor Madjari unkraj (Litave) čez Slovane in druge narode gospodovali in si jih s časom prisvojili, vsiljujejo nam dvalizem, češ, da je ta najprimerniša vladarska oblika, da se rasdrmana Avstrija vzdrži in prenovi. Ker nas

pa zgodovina dovolj uči, da je dvalizem za našo državo nevarniši ko centralizem, pod kterim je Avstrija tako zelo opešala, hočemo mi Slovenci v trdnejšo zavezo z vsemi drugimi avstrijskimi narodi stopiti in ž njihovim porazumljenjem in zedinjenimi močmi Avstrijo ne samo edino in mogočno ohraniti, ampak ji tudi ono mesto med velikimi evropskimi oblastmi zagotoviti, ktera ji po njeni važni legi in po Božji previdnosti na srečo tlačenih nam sorodnih narodov v iztoku pripada.

Da pa ta namen dosežemo, mora imenovana zaveza dobrovoljna in vsem narodom enako blaga biti, ona ne sme nikogar stiskati in mora vsakemu, kteri svoje dolžnosti proti celi državi izpolnjuje, dopustiti, da se glede vseh lastnih opravil svobodno na svojem domu vede.

Taka zaveza stoji na trdni podlagi narodne in politične ravnopravnosti in se imenuje federalizem.

Mi stojimo zanj in ga na blagor naše občne domovine visokej vladi kakor tudi našim bratom različnega narečja skrbno priporočamo; protivnike naših načel, zlasti pa one, kteri nam tako sramotno in drzovito „nemško omiko“ vrivajo, spominjamo na znani privogor: „Kar nočeš, da bi se tebi zgodilo, tudi ti drugim ne delaj!“

Iz Topolovca v Istriji. — (Napredek tukajšnjih kmetov; prašanje). Vas Topolovac obsega 6 vasi: Zrnovac, Belvedur, Topolovac, Harvoje, Kučjibreg in Dugobrd. V Topolovcu je le 96 posestnikov, vendar so v malo letih veliko reči dovršili. Postavili so kaplanu lepo gospodarsko poslopje (kakor je bilo v listu 77. „Slovenca omenjeno), popravili cerkev, zvonik in pokopališče. Toliko za božjo čast vneti g. kaplan, A. Lavriha, le komaj željo izrečejo, naj se napravijo tudi postaje sv. križevega pota v cerkvi, in koj zvrže 96 kmetov blizo 100 gld., da se pripravi. Faranom gre lepa hvala, ki so v malo letih toliko za cerkvene reči darovali, pa tudi marljivemu gosp. kaplanu gre vsa čast, ker tolikanj skrbé za čast božjo in za zveličanje sebi izročeni ovčic. — Istrski Slovenci! ali že dobivate v svojem jeziku dopise iz pisarnice? Povem vam, da morajo vsi tukajšnji uradniki slovenske dopise dajati, ker se drugači nihče zanje ne zmeni! Če se v drugih krajih v dveh jezikih more opravljati, zakaj bi pri Vas ne bilo mogoče le v enem jeziku? Tirjajte, kar Vam po cesarjevi volji in zapovedi gre, pa nikar ne bodite plašni zajci, naj bi tudi nekte „muštake“ gromele; dolžnosti svoje izpolnjujte in ničesar se ne bojte. Tako misli na meji vaš rodoljub

Jaka.

Na Mirni vodi (Stillwater) v Minesoti 8. sept. A. P. (Nova služba Čehi. Politika naša. Mehiko. Letina. Vreme. Kako je s Slovenci). Naj vam zopet nekoliko vrstic pošljem. V malo tednih se bom preselil iz dozdanje župnije, ker prevzamem drugo, ki se imenjuje „Nova Praga“ (New Prague), kjer Čehi in Nemci stanujejo. Prosili so namreč Čehi že dälj časa vladika, naj bi mene k njim poslal, ker že leto in dan nimajo duhovna. Kedar tje pridem, bom kaj več o njih naznanil. — Čehov je že precej veliko veliko v Ameriki, posebno v Chicagi. Ravno včeraj sem bral telegram od ontod, da so se 4 slovanska društva udeleževala neke svetkovine, namreč 1.) česko slovansko društvo. 2.) Slavjanska Lipa, 3.) Slavjanski bratje in 4.) Društvo prot. sv. Vacslava. Žalibog pa da moram reči, da so družniki večidel odpadniki od naše sv. Cerkve!

Posebna na političnem polju se v kratkem ni družega zgodilo kakor to, da so se 14., 15. je 16. avgusta demokrati in zmerni republicanci iz vseh držav v Filadelfiji zbrali in pogovorili, kako bi nesramnim radi-

calcem njih krive poti prekrizali. Ker so pa po tem zboru (radikalci) veliko družnikov zgubili, sklicali so tudi oni hitro zbor (convention) v Filadelfiji na 3. septembra. Mislim pa, da so malo opravili. „Človek obrača, Bog pa obrne,“ — so moje misli. Zdaj so se začele volitve za poglavarje (governôrje), zastopnike (reprezentante) in starešine ali senatorje, ki trajajo do decembra v različnih državah velike ljudovlade.

Maks v Mehiki res na kaj slabih nogah stoji. Liberalci ali republikanci postajajo zmiraj močnejši, in tudi zedinjene države se začenjajo, kakor se kaže, v to reč mešati. Pred nekoliko tedni je oklical cesar Maks blokado v nekterih lukah, naš prosvodnik Johnson pa je rekel: Quod non! (To pa ne!). Ako Maks proti temu ravná, ima v zedinjenih državah velicega sovražnika; če jo pa prekličje, je pa slabo zanj. Tukaj sploh ne verjamemo, da bi Napoleon še kaj pomagal.

Komaj smo se malo ogreli, se že nam zima napoveduje; skorej bo treba peči v izbe postaviti. Naši kmetje imajo zdaj dosti opraviti, ker spravljajo blagoslov božji, kteri je bil letos neizmerno obilen, v svoje hrame.

Zadnji teden je zopet nekoliko Slovencev priromalo v Minesoto. V št. Pavlu sem jih srečal. Jako so bili veseli, ko sem jih slovensko nagovoril. Eden iz Breznice je bil za sto tolerjev okraden in je brez vsega denarja s svojo družino do št. Pavla prišel.

O Slovencih vam bodem več pisal, ko jih bodem v dveh tednih obiskal, še preden svojo novo faro nastopim.

Ptuje dežele.

Pruska. V Berlinu imajo menda še vedno veliko piko na Avstrijo, ker je hanoveranski kralj iz Dunaja protestoval zoper to, da so ga Prusi iz dežele spodili; potem tudi, ker se zelo govori, da bode Beust avstrijsko ministerstvo zunanjih zadev prevzel; če se to zgodi, žugajo celo, da bodo poslanca nazaj poklicali. Kar se pervega tiče, ostane rop res rop, mislimo pa tudi, da je vse protestovanje zdaj prepozno in zastonj; zastran Beusta smo pa na drugem kraju v smislu vseh resničnih avstrijskih domoljubov svoje misli razodeli in bi jako obžalovali, če bi se res to zgodilo, česar pa vendar še ne moremo nikakor verjeti. — S Saksonci bo tudi javljne prej mir sklenjen, predno dase pruska vlada popolnoma Saksonije ne zagotovi.

Zastran iztočnega vprašanja pa stojé Prusi na strani turških kristjanov, kar jim bo gotovo prej ali slej v prid. — Bismark še vedno boleha. — Vlada misli svetinje v spomin letošnje vojske tudi med laške veljake razdeliti.

Italija. 4. t. m. se je Italijanom slovesno naznanjal sklenjeni mir. V Florenciji se je ustrelilo 101 krat. Lahko si mislimo, da je bilo povsod veliko veselje, ker so dobili, kar so tolikanj želeli in za kar je tolikanj kervi teklo. Vendar pa se mora tudi reči, da ta cena, ki je v miru postavljena, ni velika in da so Italijani tedaj s primerno majhnim plačilom Benecijo v roke dobili. Ker znaša ves avstrijski državni dolg 1637 milijonov gld., spadalo bi prav za prav na Benecijo dolgá 184 milijonov 840.000 gld.; tako pa prevzame Italija samo deželni dolg in plača 35 mil. gld. v 20 obrokih, kar res ni nobena strahota! Tudi se zasebno premoženje nekdanjim laškim vladarjem nazaj da. — Terdnjave zapusté koj avstrijski vojaki. — Sliši se, da se tudi italijanska vlada zelo (če tudi zdaj še bolj na tihem) z izhodnjim vprašanjem peča in da namerja na Egipt. Tudi rimsko vprašanje bo treba kmalo kako dognati. To vse pa ni kar si bodi!

Rusija. Ne ve se še nič prav za terdno, kaj in kako misli ruska vlada iztočno vprašanje reševati, ker se celó slišijo glasi, da je tudi zoper punt, kar se nam pa ne zdi verjetno. — Tudi na Romanskem še ni vse v redu, zlasti kar se tiče novega kneza. — Amerikansko brodovje gre zdaj iz severnega v sredozemsko morje. — Kar je kaj veselo iz Rusije slišati, je to, da se ondukaj ustavno življenje kaj lepo širi, da se povsod vpeljujejo porote in mirivni sodniki itd. — Pri nas pa?!

Turška. Skorej vsa poročila iz Kandije nam naznanjajo, da so bili kristjani večidel srečni v boju zoper turško-egiptovsko vojsko in da ni viši poveljnik Muštafa paša od 23. do 30. septembra nič opravil. Tako so se 22. in 23. sept. hudo topli med Malakso in Keramijo. Naposled so bili premagani Turki, ki so tudi 3000 vjetnikov zgubili. Ravno tako se je godilo na drugih krajih. — V Atenah je veliko veselje. Gerki nabirajo povsod denarje za Kretence, da bi lože shajali. — Turška vlada zahteva, naj se gerški minister vojaških zadev odstavi, zato ker je Kretenec. Tudi angleški in francoski konzuli so se izrekli zoper puntarje. — Če te proteste in vnemarnost nekterih družih vlad v misel vzamemo, res nas zelo skerbi, da bi si tamošnji nesrečni kristjani kaj prida pomagati mogli; vendar obupati ne gre. Turški jarm se mora tako ali tako razbiti!

Francoska. Diplomati so si premislili in ne bodo neki romali za Napoleonom v biarski toplice. — Vlada je resno v Florenciji zaukazala, naj se septemberska pogodba tudi gledé rimskega državne dolga točno izpolni, — poroča se za gotovo, da je sedanji minister zunanjih zadev, markiz de Moustier, za ohranjenje zdanjega papeževega posestva in da naj se tedaj drugo Francosko kardelo prostovoljcev tje pošlje, in če bi v Rimu kake homatije nastale, ne sme laška vlada nijednega vojaka tje poslati. — Od cesarja Maksa se piše, da ostane po vsaki ceni v Mehiki.

Amerika. Od velike severno-amerikanske ljudovlade nam ne dohajajo nič kaj mirna in vesela naznanila. Da se je tudi tam stranka radikalcev ali po naše centralistov močno uterdila in da čedalje huji razgraja, poroča se žalibog za gotovo. Johnson je te baže ljudém „izdajavec“ in zasluži smert! In zakaj? Zato ker je s premaganimi jugovci kakor brat z bratom ravnati hotel, terdó, da po puntu niso zgubili ustavnih pravic, tedaj da se gre ž njimi mirno in svobodno porazumeti, ravno tako, kakor pri nas federalisti zahtevajo, da se ima na „prostej poti“ postopati. Imel je tudi prvosednik, kakor je bilo slišati, dosti dolgo veliko večino ljudstva za seboj. Da bi svojo politiko še bolj uterdil, obiskal je one dni vsa imenitna mesta cele obširne ljudovlade. Koj v začetku je bil v več mestih sijajno sprejeman, potem pa se je vse nekako zasukalo in bil je v nekterih krajih pozdravljen kot izdajavec itd., tako da se je moral kmalo domú verniti in da ni dosegel zaželenega namena. Menda je zgubil še celo veliko svojih prijatlov in da ni upanja, da bi se dalje obderžati mogel. Vendar pa bodo še le prihodnje volitve pokazale, kaj in kako. Ne mislimo sicer, da bi se spet kaka vojska vnela, ali vendar bi zamogli radikalci, če bi enkrat državno kermilo v roke dobili, velike zmešnjave in kordercije napraviti in federalno ustavo zelo spremeniti. — Centralisti se vendar povsod enacega kopita deržé — nepopoljšljivi so kakor pri nas!

Razne novice.

* Iz Ljubljane: Po sporočilu zdravilstvene komisije je zbolelo do 6. oktobra vseh skupaj v mestu 110 oseb, ozdravelo jih

je 37, umrlo 54, bolnih je bilo ta dan še 19 oseb.

* Konkurs za razpisano mesto čitalničnega pevovodja traja do 20. oktobra; ponudbe se adresirajo, s potrebnimi prilogami vsestranske muzikalne zmožnosti predvidene, na odbor čitalnice.

* Vojakov odhaja še vedno mnogo na dopust, posebno od domačega polka Hohenlohe smo jih videli kaj dosti; kakor čujemo došel je tudi 19. lovski bataljon v Ljubljano.

* Število Matičinih udov veselo narašča; tako jih je pristopilo že po natisnjenem imeniku 74 novih. Ker je koledarjev le 1500 natisnjenih, naj se tedaj podviza, kdor ga hoče dobiti, ker jih utegne kmalu zmanjkati, prodalo se jih bode gotovo tudi kaj.

* V mali skupščini za grebške župnije je bilo 21. sept. sklenjeno, da so za naprej vsi prebivalci v občini — izvzemši župnike — odgovorni za hudodelstva razbojstva in tatvine. Kaj žalostno se menda godi na Slavovskem, zlasti v daruvarskem, pakraškem in požegskem okraju. V Daruvaru so v začetku m. sept. 3, v Požegi pa 4, tedaj 7 razbojnikov obesili, — ali vse nič ne pomaga. Čudno! Udmanica tudi še nimajo. Kaj bo še le po zimi? Zatorej na noge!

* V št. 269 „Pozora“ beremo žalostno novico, da sta naš rojak in reški profesor g. Jan. Trdina in verli namestni gimn. profesor Jož. Jelačić iz vojaške Krajine iz dozdam še neznanih vzrokov od učiteljske službe odstavljena. Tožil ju je menda gimn. vodja sam, — kmalo se mora zvedeti, zakaj?

* Za časa obsednega stana je na Dunaju in v okolici njegovi 1300 ljudi vojaški sodnji v roke prišlo. Menda jih je med njimi še zdaj veliko, ki niso obsojeni.

* Pruska vojska je v požonski (Pressburg) županiji na Ogerskem več ko 140.000 gld. škode naredila.

* Na otoku, Kerka imenovanem, so nedavno premog našli.

* Ker zgubi Avstrija zanaprej orožnico v Benetkah, namerjajo zdaj napraviti novo ali na Reki, v Bakru ali pa v Muji.

* (Čudno!) Gablenz, eden naših najveljavnejših generalov, ki je edini na severnem bojišču z nekakim pridom se vojskoval, je disponibel; Tegethof, slavni zmagovalec pri Visu in po spričevanju ne le domačih, ampak tudi tujih mornarjev eden izmed prvih evropskih admiralov, je nagloma od svoje službe odstavljen, pa ne zavolj tega, kakor „Triester Ztg.“ piše, kakor da bi bil sam prosil in bi namen imel zdaj v tuje kraje potovati, — — — Persano, laški admiral, pa je v preiskovanju. — Ali ni res to čudno?

* Slovaška ali „slovenska“ matica šteje zdaj premoženja 57.682 gld. 84 kr., ker daje na leto 3273 gld. 94 kr. obresti. 12. pr. m. je bila 4. glavna seja, h kateri se je okoli 300 slovaških domoljubov snidlo. O tej pa prihodnjic kaj več.

* Naša „Celovčanka“ je one dni posnela iz svoje prijateljice „Tagespošte“ sestavek o bodoči kmetijski šoli v Celovcu. Nihče ne bo tajil, da take šole treba ni, in da bi bilo tudi prav koristno, če bi se zraven še podkovjska in živinozdravilska šola ob enem vpeljati mogla, dasiravno bi človek lahko mislil, da take šole treba ni, ker se po dr. Burgerjevih besedah Slovenci lahko kakor neumna živina ozdravljajo, koliko manj je treba kacega živinozdravilskega znanja? Čudimo se le, da oni učenjak, ki je to pisal, nič ne ve, da je v Ljubljani že dolga leta izvrstna živinozdravilska in kovaška šola, ki deleč po svetu slovi, in se mu tudi čudno zdi, zakaj da že več let nobenega učenca v Gradec ni. Tepec!

* Po najnovejših uradnih naznanilih je štela severna armada 7.395 mertvih, 17.945 ranjenih in 30.656 vjetih vojakov. — Dosti lepo število!

* Unidan se je na vrat na nos raznašala novica, da se je glasoviti hervaški razbojnik Udmanič sam končal, — potlejšna naznanila nam pa povedó, da to ni res in da jo je menda le na drug kraj odtegnil, pravijo da na Štajersko. — Kaj bo, če ga skorej v roke ne dobé? Koliko morajo deželani pred takim človekom terpeti!

V tergu Admontu na zgornjem Štajerskem je 1. okt. t. l. spet nekaj hiš pogorelo.

* Voznina za prevažanje bojne odškodnine (30 milijonov) po železnici na Prusko znaša od Dunaja do Bogumina 11.150 gld. in od tod do Opolskega 5420 srebernih tolarjev. Ves ta denar je tehtal 7192 centov. 2000 tolarjev se je preveč pripeljalo; tedaj so se hitro narodni banki nazaj odrajtali. — Avstrijanci smo pač radodarni, da še več damo, kakor smo dolžni; pa saj imamo — ali šteti bi pa vendar morali znati!

* Na Gorenškem, zlasti v Bledu, dobro znani zdravnik Rikli, ki že več let z merzlo vodo tamkaj ozdravlja (ne vemo pa, ali tudi s pridom?) ima navado v Terstu, kjer menda zdaj prebiva, vsak lep den na 1000 čevljev visoki hrib bos potovati in si tako krepčati noge, zavolj katerih neki po njegovih mislih mnogo boleznin nastaja, če se ne ravna prav ž njimi in se dobro ne uterdijo. Piše se, da je nedavno na 10.000 čevljev visoko goro v Švajci tudi bos koručil. Terdi, da je to za glavo kaj dobro. — Dvomimo, da bi jih kaj prida njegov izgled nasledovalo.

* V Idriji je s pomočjo blagih rodoljubov ustanovljena slovenska čitalnica, — le pravila še niso poterjena.

* One dni so se za armado kupljeni vóli v Beljaku po dražbi prodajali. Nekdo je zračunil, da funt mesá od teh volov stane 1 gld. 80 kr., ker se je toliko izdajalo za nakupovanje, prevažanje, rejo itd. — Če tudi morebiti ta račun ni natančen, vendar nam vzbuja mnogo misli.

* V trojedni kraljevini se je kolera v 2. polovici septembra, kakor piše „Gosp. List“, prikazala le v Vukovaru, kjer jih je 13 zbolelo in 7 umerlo. — „Celovčanki“ se iz Ljubljane piše, da je v Radolici, Novi vasi, na Zgoš in Gorici na Gorenškem precej hudo pritegnila. Najberže so jo vojaki tje zatrosili. —

* Znani dr. Brinz, nekaj let praški vseučilišni profesor, bivši državni poslanec in Šmerlingovec od nog do glave (tujec), zapustil je te dni Avstrijo ter šel v Stuttgart, kamor je bil za profesorja rimskega prava poklican. Kakor je iz njegovih pisem videti, s kterimi od prijatlov svojih slovó jemlje, žal mu je zelo po nekdanji centralistični slavi in rad bi berzkone spet iz egiptovskih lóncov jedel. Mi mu iz čeloga serca voščimo enkrat za vselaj: Srečni pot! Ob enem pa tudi pravimo, da nam tudi Beusta ni treba za ministra, če nočemo še enkrat h Kralj. Gradcu priti!

Loterija.

Terst, 6. oktobra:

5 67 30 33 29.

Prihodnje srečkanje je 17. oktobra 1866.

Dunajska bersa 8. oktobra 1866.

5% metalike	61.80
5% nacional	67.15
1860 derž. posoj	79.95
Bankine akcije	720.—
Kreditne	151.70
London	127.30
Novi zlati	6.00
Srebro	126.50